

TRANSSTAR EUROPA

TransStar: Raising transcultural, digital and multitranslational competences

TransStar Evropa: Razvijanje transkulturnih, digitalnih in večjezičnih prevajalskih kompetenc

za Slovenijo (Univerza v Ljubljani): Tanja Žigon in Amalija Maček

Končno poročilo

Poročilo za javnost

*Izvedbo projekta je podprla Evropska komisija.
Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč
Evropske komisije.*

Povzetek

V projektu *TransStar Evropa* se prepletajo kulture, književnosti in akterji iz osmih evropskih držav, projekt pa aktivno spodbuja uporabo malih jezikov v evropskem prostoru, kar poteka na različnih ravneh. *TransStar Evropa* je vzpostavil mrežo medkulturnih posrednikov, ki bodo delovali v evropskem prostoru na področju kulture, književnosti ali jezika. Tekom projekta se je na področju književnega prevajanja in mednarodnega kulturnega managementa šolalo 50 bodočih medkulturnih posrednikov in posrednic, in sicer na delavnicah, mrežnih srečanjih, spletnih seminarjih ter individualno pod vodstvom mentorjev. Poleg tega so udeleženci in udeleženke aktivno sodelovali pri konceptu in izvedbi javnih prireditev, namenjenih popularizaciji malih jezikov in književnosti.

TransStar Evropa utrjuje povezanost evropskih inštitucij na področju posredovanja med književnostmi in prevajanja. Pilotni seminarji književnega prevajanja ter mednarodnega kulturnega managementa, ki so nastali v sklopu projekta, se opirajo na metodološke ugotovitve in so rezultat dela na prevajalskih delavnicah in izobraževalnih seminarjih; so pomemben prispevek k profesionalizaciji književnega prevajanja iz in v male jezike, poleg tega pa postavljajo kulturni management v širši okvir in ne zgolj v strogo nacionalno usmerjen spekter delovanja.

TransStar Evropa spodbuja transkulturno kroženje idej v Evropi. Tekom treh let smo v sklopu projekta v 15. evropskih mestih organizirali več kot 40 javnih prireditev, namenjenih književnosti, prevajanju in vlogi malih jezikov. Tako je *TransStar Evropa* z raznolikimi formati prireditev ozaveščal širšo javnost o skupnih točkah in razlikah med evropskimi kulturami ter prispeval k snovanju skupne evropske zavesti.

TransStar Evropa predstavlja nova besedila evropskih avtorjev in avtoric in najnovejša spoznanja s področja prevodoslovja in raziskovanja transkulturnosti. Z dvema znanstvenima monografijama, petimi antologijami prevedenih besedil in prvim prevodom romana *Blutsbrüder/Krvna brata* Ernsta Haffnerja v hrvaščino projekt krepi širjenje evropske književnosti ter spodbuja ukvarjanje z zgodovinsko, kulturno in družbeno tematiko, ki presega ozke nacionalne okvire.

Projekt *TransStar Evropa* je zasnovala Univerza v Tübingenu in ga izpeljala skupaj z devetimi drugimi evropskimi inštitucijami: Karlova univerza v Pragi, Univerza v Lódžu, Literaturbüro Freiburg (sedaj Literaturhaus Stuttgart), Collegium Bohemicum (Ustí nad Labem), Villa Decius (Krakov), Univerza v Ljubljani, Univerza v Zagrebu, Goethe Inštitut (Kijev) in Univerza Tarasa Ševčenka (Kijev). Ob vsakodnevem projektne delu so se med člani projektne tima stkale vezi, utrdilo pa se je tudi sodelovanje med inštitucijami. Z intenzivno izmenjavo se je projekt zoperstavil perifernemu dožemanju posameznih kultur in književnosti. Kot zelo plodne za naše sodelovanje so se izkazale dolgoletne izkušnje univerzitetnih partnerjev, tako na področju raziskovanja transkulturnih prostorov kot tudi pri zasnovi predavanj in seminarjev. Partnerji s področja kulturnega posredovanja in posredovanja književnosti so kot strokovnjaki za kulturo in književnosti v konkretnih geografskih prostorih pripravili odlično ekspertizo na področju mednarodnega kulturnega managementa in organizacije prireditev. V tej raznolikosti se skriva ključ do uspeha našega projekta.

Kazalo

1. PROJEKTNI CILJI	4
2. PROJEKTNA IZHODIŠČA	5
3. PROJEKTNI REZULTATI	6
4. PARTNERSTVA.....	13
5. NAČRTI ZA PRIHODNOST.....	16
6. PRISPEVEK K POLITIKAM EU	18

1. Projektni cilji

Proces združevanja Evrope že nekaj let stagnira. Čeprav so se v obeh krogih širitve EU v letih 2004 in 2007 institucionalno pridružile nove članice, pa njihova integracija še ni zaključena. Mnogokrat manjše države iz vzhodne in jugovzhodne Evrope v naših mentalnih predstavah niso dovolj prisotne. Projekt *TransStar Evropa* si je zadal nalogo, prispevati k širjenju in izmenjavi med in z malimi jeziki in kulturami, posredovati diferencirano zakulisno znanje o teh deželah ter z raznolikimi prireditvami spodbuditi dialog med njimi in z njimi ter pomagati premostiti stereotipne predstave o njih.

TransStar Evropa je bil zasnovan multiperspektivno in se je usmeril na pet različnih ciljnih skupin. V sklopu projekta smo na področju književnega prevajanja in kulturnega managementa izobraževali študente in *young professionals* iz osmih evropskih držav, ki so bili ob začetku projekta na začetku svoje poklicne poti. Želeli smo jim ponuditi priložnost, da spoznajo različne naloge s področja medkulturnega posredovanja, poleg tega pa so v sklopu projekta lahko vzpostavili svojo mrežo poznanstev, ki sega preko državnih meja. Nadaljnje usposabljanje na področju književnega prevajanja in kulturnega managementa je potekalo na delavnicah in seminarjih, ki so jih vodili uspešni prevajalke in prevajalci ter kulturni managerji in managerke. Na ta način so bili udeleženci projekta tesno povezani s prakso. Cilj obsežnega programa izobraževanja in praktičnega usposabljanja je bil, usposobiti udeležence in udeležence, da bodo v prihodnosti kot kulturni posredniki dejavni v okviru evropske kulturne izmenjave.

Nadalje je bil cilj projekta, da na podlagi prevajalskih težav, s katerimi so se na prevajalskih delavnicah srečevali in o njih razpravljali udeležence in udeleženci, izdelamo module književnega prevajanja, ki bi jih nato lahko izvajali na sodelujočih visokošolskih ustanovah, a tudi v drugih oblikah izobraževanja. Zbrane in sistematično navedene prevajalske težave ter predloge možnih rešitev bi kasneje uporabili na tečajih ali delavnicah književnega prevajanja.

Poleg tega smo želeli s projektom v sodelujočih deželah doseči širšo javnost, ki jo zanima književnost, ter s prireditvami in izdanimi publikacijami ljudi spodbuditi, da spoznajo svoje sosede v Evropi, odkrijejo nove avtorje ter da pridobijo nova znanja o kulturah in sosedih s tem, ko se ukvarjajo s književnostjo. Pri tem pa je projekt spodbujal tudi uporabo malih jezikov.

Za konzorcij cilj projekta ni bil le, da projekt uspešno izvede, temveč so člani konzorcija tekom projekta postali bogatejši za številne kompetence, ki so jih v projekt prinesli partnerji iz posameznih držav. Pri tem je šlo predvsem za spoznavanje institucionalnih pogojev dela ter še posebej za pridobivanje dodatnih novih kompetenc: projektni partnerji iz univerzitetnega okolja so svoje znanje obogatili s praktičnimi izkušnjami kulturnih inštitucij, medtem ko so kulturnim inštitucijam koristili teoretični vidiki, ki jih bodo lahko uporabili pri nadaljnjem delu. Za vse partnerje v projektu je bilo v središču evropsko mreženje in povezovanje ter osebno sodelovanje.

2. Projektna izhodišča

Projekt je bil zasnovan multiperspektivno, osrednji točki pa sta bili:

1. šolanje in usposabljanje bodočih medkulturnih posrednic in posrednikov (spodbujanje multipikatorstva);
2. kontinuirano delo pri posredovanju malih jezikov in kultur.

1. Šolanje in usposabljanje bodočih medkulturnih posrednic in posrednikov

V dvostopenjskem izbirnem postopku je bilo izbranih 50 študentov in mladih na začetku poklicne poti (*young professionals*) iz osmih evropskih držav, ki so bili razvrščeni v dvojezične delovne skupine. V vsaki skupini je bilo pet udeležencev na čelu z vodjo delavnice. Vodje delavnic so bili ugledni književni prevajalci in prevajalke z dolgoletnimi poklicnimi izkušnjami. V vsaki jezikovni kombinaciji so nastale tudi tandemske skupine, namenjene izmenjavi mnenj pri prevajalskih vprašanjih.

Delovne skupine so se v času projekta trikrat sestale na prezenčnih delavnicah, udeleženci in udeleženke pa so sodelovali tudi pri spletnih *online* srečanjih, kjer so razpravljali o svojih prevodih. Cilj delavnic je bil šolanje bodočih medkulturnih posrednic in posrednikov na področju književnega prevajanja ter skupno delo s prevodi. Poleg dela v okviru posameznih jezikovnih parov so potekala tudi srečanja z drugimi jezikovnimi kombinacijami ter tandemske delavnice, kjer so komplementarni jezikovni pari skupaj delali z besedili. Udeleženke in udeleženci so se izven organiziranih delavnic še sami ukvarjali z besedili ter prevajali, ob tem pa so se vedno lahko obrnili na mentorja, torej vodjo delavnice in na druge člane delovne skupine.

Delo v slovensko-nemški skupini, Gradec, jesen 2013.

Poleg izobraževanja na področju književnega prevajanja so se udeleženke in udeleženci v času projekta dvakrat udeležili tudi mrežnega srečanja; tu so se usposabljali za delo na področju kulturnega managementa. Šolanja so vodili poklicni kulturni managerji iz sodelujočih držav.

Delavnica, na kateri se udeleženci pripravljajo na predstavitev in vodenje prireditve, Stuttgart 2014

V drugi polovici projekta so bili bodoči multiplikatorji v vedno večji meri vpeti v pripravo prireditev za širše občinstvo. Udeleženi so bili pri pripravah programa za prireditve, nanje so vabili goste,

pripravljali so svoje nastope in predstavili rezultate svojega dela. Tako sta Yulia Mykytjuk in Anja Wutej pripravili pantomimo o književnem prevajanju, ki sta jo predstavili na zaključni prireditvi projekta TransStar oktobra 2015 v Berlinu. Irena Smodiš pa je imela na isti prireditvi govor, v katerem se je dotaknila teme evropskih življenjepisov. V zadnjem obdobju projekta so nekateri udeleženci in udeleženci samostojno zasnovali prireditve in jih izvedli v lastni režiji; Martina Lisa, Martin Mutschler in Daniela Pusch so organizirali branje češke književnosti v nemškem prevodu, ki je potekalo na vlaku kulture Regensburg – Pilzen septembra 2015.

Projekt si je poleg tega zadal nalogo, da izboljša sposobnosti udeležencev na digitalnem področju. Potem ko so se člani konzorcija udeležili usposabljanja na področju digitalne pismenosti (*digital literacy*), ki ga je omogočil program za Vseživljenjsko učenje (LLP), smo usvojeno znanje posredovali tudi udeleženkam in udeležencem projekta. Ti so znanje uporabili tako, da so aktivno sodelovali pri oblikovanju in vsebini spletne strani ter FB strani projekta, med drugim so prispevali vse aktualne informacije o prireditvah, pisali so prispevke za blog in rubriko »Prevajalec meseca«. Poleg tega so udeležanke in udeleženci tudi avtorji

spletnih poročil o dogodkih in prireditvah, ki so potekali v sklopu projekta. Tako so se praktično šolali na področju stikov z javnostmi.

Vodje delavnic in člani konzorcija so prav tako sodelovali pri zasnovi in izvedbi javnih prireditev. Povezovali so večere z avtorji, vodili prireditve ali pa so z udeleženci delili svoje poglede na različne vidike književnega prevajanja.

2. Kontinuirano delo pri posredovanju malih jezikov in kultur

Po izkušnjah iz prve polovice projekta je konzorcij prišel do zaključka, da dejavnosti, predvidene v opisu projekta, ne zadostujejo, da bi pritegnili občinstvo, ki ga zanima književnost. Zato se je konzorcij odločil, da v sklopu projekta *TransStar Evropa* izpelje še podprojekt *Prevajalska kocka – Šest strani evropske književnosti in prevajanja*, da bi tako v središče zanimanja javnosti postavili še več prireditev, namenjenih evropskemu občinstvu, zasnovanih tako, da so v ospredju tako mali jeziki in književnosti kakor tudi prevodi iz njih in v njih. Projekt *Prevajalska kocka – Šest strani evropske književnosti in prevajanja* je obsegal šest različnih vrst prireditev, namenjenih književnemu prevajanju, ki so potekale v štirih od osmih sodelujočih držav. V sklopu teh prireditev smo organizirali branja, razprave in performanse, na katerih smo umetniško, analitično in interaktivno predstavili književno prevajanje in male jezike. Poleg uveljavljenih umetnic in umetnikov so na prireditvah sodelovali tudi mladi avtorji ter udeleženke in udeleženci projekta *TransStar Evropa*.

Nadalje smo poleg prireditev za širše občinstvo izkoristili tudi različne druge možnosti, da bi ciljnim skupinam približali male jezike in književnosti. Člani konzorcija so tako redno nastopali v okviru prireditev na svojih matičnih ustanovah ter predstavljali projekt, projekt pa smo redno predstavljali tudi v novičniku (*Newsletter*), v katerem smo predstavljali projektne dejavnosti, klasične ali digitalne publikacije in prireditve.

Napredek projekta smo redno spremljali in predstavljali na projektni spletni strani www.transstar-europa.com. Tu so navedene, prvič, vse informacije o projektu in o sodelavcih projekta, kakor tudi vse prireditve in poročila o njih; drugič, na spletni strani so udeleženci in udeleženke vsak mesec predstavili prevajalca/prevajalko meseca; na ta način je nastal pisan mozaik evropskih književnih prevajalcev in prevajalk. Tretjič je na spletni strani nastajal tudi blog (<http://transstar-europa.com/category/blog/>). Tu je rubrika »Dobro je vedeti« (Wissenswertes), namenjena književnemu prevajanju v teoriji in praksi, sicer pa se prispevki nanašajo tudi na sodobne avtorje ali pa na aktualno dogajanje na področju književnosti v vseh v projektu sodelujočih državah. Preko spletne strani je omogočen tudi dostop so projektne strani na FB, ki je bila namenjena informiranju o projektnih dejavnostih, sicer pa je stran nudila in še nudi tudi informacije o tekočih razpisih, povezanih s književnostjo, prevajanjem in posredovanjem književnosti v posameznih deželah. FB-stran projekta je dosegljiva na spletnem naslovu <https://www.facebook.com/pages/Transstar-Europa/566118766746461?fref=ts>.

1. Projektni rezultati

Cilj projekta je bil, da 50 študentov in mladih na začetku njihove poklicne poti (*young professionals*) iz osmih evropskih držav izobražuje na področju književnega prevajanja in kulturnega managementa, jih vključi v pripravo koncepta in izvedbo kulturnih prireditev ter jim s pomočjo digitalnih medijev ponudi priložnost, da usvojijo tehnike dela pri stikih z javnostmi in instrumente za popularizacijo književnosti.

Izvedli smo vsa šolanja, predvidena v projektnem delovnem načrtu, torej tri delavnice, dve mrežni srečanja, individualno delo in virtualna (skype) delovna srečanja z mentorji. Udeleženke in udeleženci projekta so tako pripravljali svoje književne prevode, ki so jih na koncu predstavili na prireditvah, pa tudi v knjižnih izdajah prevodov, izdanih v posameznih sodelujočih državah.

Tako prevajalske delavnice kakor tudi obe mrežni srečanja so bili dvodelno zasnovani: metodološki del je obsegal delo s književnimi prevodi in sicer v skupini z drugimi udeleženci in udeleženkami in mentorjem, torej vodjo delavnice, drugi del pa je bil javen in je obsegal eno ali več prireditev, ki so se vrtele okoli književnega prevajanja in medkulturnega posredovanja, predvsem med malimi jeziki, ter predstavitev le-teh širšemu občinstvu.

Udeleženke in udeleženci iz vseh sodelujočih držav so imeli tako na eni strani možnost spoznati mlade, uveljavljene avtorje, avtorice, umetnike in umetnice, poleg tega pa so dobili nov vpogled v književne tokove, po drugi strani pa so na številnih prireditvah lahko sodelovali tudi sami. Ta priložnost se jim je ponudila v sklopu podprojekta *Prevajalska kocka – Šest strani evropske književnosti in prevajanja*, ki je *TransStarjeve* delavnice in šolanja dopolnil še z delom, namenjenim širši javnosti. Tako so nemški, slovenski in ukrajinski udeleženci in udeleženke nastopili na prireditvah *Prevajalske kocke* v Stuttgartu ter predstavili izseke iz svojih prevodov. Na *Prevajalski kocki* v Ljubljani so udeleženke in udeleženec iz nemško-slovenske skupine prevzeli koncept prireditev, praktično organizacijsko delo, poleg tega pa so na prireditvah tudi nastopili. Ena izmed udeleženek je vodila večerno prireditev, drugi pa so prebirali svoje prevode.

Nemška pesnica Elke Erb (desno) in prevajalka v češčino Katka Ringesová, foto © gezett.

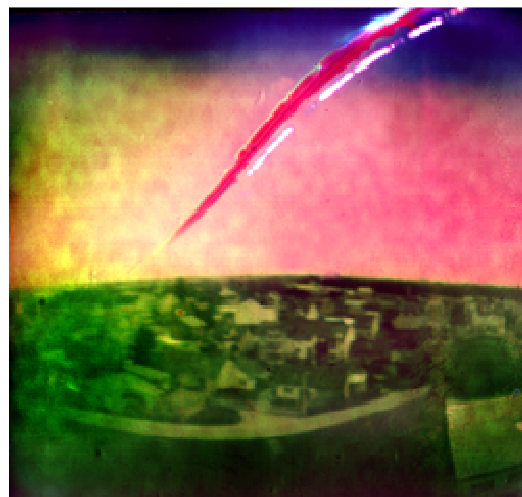
Prevajalsko kocko v Berlinu so zasnovali in izvedli udeleženke in udeleženci projekta *TransStar Evropa*. Poleg že omenjene pantomime so mlade prevajalke sodelovale s pesnico Elke Erb in prevedle nekaj njenih pesmi v pet v projektu sodelujočih jezikov. Martina Lisa, Martin Mutschler in Katka Ringesová so v svojem performansu predstavili v češčino

prevedeno liriko. Ukrajinsko-nemška skupina je prispevala interlinearne verzije pesmi ukrajinskega umetnika Hryhoryja Semenčuka, ki jih je prepesnila Ulrike Almut Sandig. Slednja je nato v Berlinu na skupnem pesniško-glasbenem koncertu nastopila skupaj s Semenčukom.

Pantomima v izvedbi Anje Wutej (Berlin) in Yulie Mykytyuk (Lvov), foto © gezett.

Udeleženke in udeleženci so se poleg tega aktivno udeleževali in zavedali pomena krepite zavesti o malih jezikih in njihovih književnostih med evropskim občinstvom. V še enem podprojektu, imenovanem *Camera Obscura – kraji prevajanja* so s preprosto fotografsko škatlico fotografirali kraj po svoji izbiri, ki pa je bil zanje tesno povezan s prevajanjem. K fotografijam so nato napisali kratke eseje v maternem jeziku, ki so jih nato njihovi partnerji v tandemu prevedli. Tako so nastale dvojezične kompozicije z besedo in sliko, ki smo jih natisnili na plakate ter jih občinstvu pokazali na treh projekcijah in razstavah, v Kijevu, v Ljubljani in v Tübingenu. Na spodnji sliki vidimo fotografiji Janka Trupeja (Ljubljana) in Constanze Aka (Berlin).

Pomemben del projekta pa ni bila le udeležba na delavnicah in šolanje prevajalcev in prevajalk, temveč tudi sodelovanje z avtorji in avtoricami. Poleg že omenjenih prevodov, prebranih na prireditvah, so udeleženke in udeleženci v vseh pet projektnih jezikov preveli tudi zgodbo *Slana voda* Ulrike Almut Sandig, ki so jo posneli v večjezični verziji, v kateri se

jeziki prepletajo. Prav tako so za predstavitev v obliki videopoezije Kateryne Babkine prevedli pesmi sodobnih ukrajinskih pesnikov.

Vsi udeleženci in udeleženke so poleg tega dejavno prispevali k promociji projekta in stikom z javnostmi. Vsak mesec je na spletni strani v rubriki »Prevajalec meseca« izšel portret po enega književnega prevajalca ali prevajalke iz ene izmed sodelujočih držav v projektu. Udeleženci so prav tako pisali kratka poročila o prireditvah, ki so prav tako objavljena na spletni strani.

Vsak udeleženec in vsaka udeleženka je izdelala vsaj en prevod, ki je bil primeren za objavo v prevajalskih publikacijah projekta. Pet udeleženk in udeležencev je prevzelo uredniško taktirko in izdalo antologijo *Geschichte(n) erzählen: Texte aus sieben Ländern* (Pripovedovati zgodovino/zgodbe: Besedila iz sedmih držav), v kateri so objavljeni prevodi književnih besedil iz malih jezikov v nemščino. Ob koncu projekta so bili vidni prvi rezultati njihovega dela v vlogi medkulturnih posrednikov (več o tem v poglavju Načrti za prihodnost).

Za ustanove so posebej relevantni naslednji rezultati: V sklopu projekta smo izdelali kurikulum za magistrski študij *Književno prevajanje*, ki se ga lahko uvede tako na sodelujočih visokošolskih kakor tudi drugih ustanovah. Nadalje smo pripravili pilotni tečaj z naslovom *Uvod v književno prevajanje*, ki ga je mogoče vpeljati na filoloških študijskih smereh in tako študentom ponuditi vpogled v književno prevajanje.

Nadalje smo izoblikovali tudi pilotni tečaj z naslovom *Mednarodni kulturni management*, ki ponuja osnove kulturnega managementa in upošteva institucionalne danosti vseh v projektu udeleženih držav. Pilotni tečaj se lahko uporabi tako v okviru filološkega izobraževanja kakor tudi na področju kulturnega managementa ali ekonomskih znanosti ali medkulturne komunikacije, in sicer ne le na področju visokošolskega izobraževanja, temveč tudi izven njega, na primer v društvih in drugih družbeno koristnih ustanovah. Poleg tega smo izoblikovali tudi načrt za izvedbo poletne šole, ki naj bi jo prijavi in izvedli prihodnje leto. Ustanove bodo ne nazadnje lahko koristno uporabile tudi znanstveno monografijo *Übersetzungslandschaften. Themen und Akteure der Literaturübersetzung in Ost- und Mitteleuropa* (Prevajalske pokrajine. Teme in akterji književnega prevajanja v vzhodni in srednji Evropi), kjer so predstavljeni najnovejši izsledki s področja prevodoslovja, v njej pa najdemo tudi pregled književnega prevajanja v Nemčiji, na Češkem, v Sloveniji, na Poljskem, Hrvaškem in v Ukrajini. Tudi tu so zbrani koristni nasveti o razvoju na trgu književnosti in o institucionalizaciji književnega prevajanja v posameznih v projektu udeleženih državah.

Predstavniki različnih ustanov so z obiskom prireditev lahko spoznali nove avtorice in avtorje in razširili svoje obzorje na področju poznavanja literarnih tokov v vključenih deželah. Bolj podrobne informacije o avtorjih in njihovih delih so si lahko prebrali na spletni strani projekta, na profilu Facebook pa so prejeli informacije o preteklih prireditvah in še odprtih razpisih.

Vse institucije, kot na primer mreža Traduki, Literaturwerkstatt Berlin, slovenska Javna agencija za knjigo JAK, Goethe-Institut v Kijevu in Pragu, reviji *Lichtungen* in *Schreibheft* so sodelovali pri predavanjih, prireditvah in publikacijah ter tako prispevali k projektu, ne le strokovno in organizacijsko, temveč so tudi sami poudarili, da so spoznali veliko novih avtorjev in prihodnjih medkulturnih posrednikov.

Veliko pa je s projektom pridobilo tudi literarno občinstvo, ki ga zanimajo evropske tematike v književnosti, ter občinstvo, ki se je za svoje delovno mesto pripravljeno tudi preseliti v tujino.

To ciljno skupino smo v teku projekta nagovorili na 15 krajih in organizirali več kot 40 prireditev o evropski književnosti, njenem posredovanju in prevajanju v različnih oblikah. Med drugim smo organizirali branje japonske avtorice Yoko Tawada v Krakovu, nemško-ukrajinski koncert Ulrike Almut Sandig in Hryhoryja Semenčuka v Kijevu, Lvovu in Berlinu, slovensko-poljsko-češko branje poezije v Berlinu, predstavitev video-poezije Kateryne Babkine v Leipzigu in pogovor z Janom Faktorjem v Pragi. Poleg tega je občinstvo lahko obiskalo večjezično razstavo *Camera Obscura – Orte des Übersetzens / Kraji prevajanja* – v klasični obliki s plakati v Kijevu, Ljubljani in Tübingenu, ter digitalno na zaslonu še v Stuttgartu, Pragi in Leipzigu. Lahko so tudi poslušali večjezično instalacijo zgodbe *Salzwasser / Slana voda* avtorice Ulrike Sandig v Stuttgartu ali pa prejeli zgoščenko s posnetkom.

Star & TransStar: Ulrike Almut Sandig in Hryhoryj Semenčuk (nemško-ukrajinski koncert, levo), Stefan Heck in Constanze Aka (nemško-ukrajinsko branje, desno), Berlin, 2015, Foto: © gezett

Širšo javnost so nagovorili tudi prevajalski zborniki *Pet poti do prevoda* (nemško/slovensko), *Geschichte(n) erzählen* (iz različnih jezikov v nemščino), *Usi inshi* (nemško/ukrajinsko), *Der erste Schnitt* (poljsko/nemško) ter prevod romana *Blutsbrüder/Krvna brata* Ernsta Haffnerja v hrvaški jezik. Vse te publikacije so bralcem omogočile dostop do novih, v posameznih deželah še nepoznanih ali malo poznanih avtorjev. V sklopu omenjenih antologij so udeleženci prevajali med drugim Sudabeh Mohafez v poljščino, slovenščino in ukrajiniščino, Felicitas Hoppe in Svenjo Leiber v ukrajiniščino in poljščino, Petra Lichta v slovenščino in poljščino, Zsuzsanno Gahse v poljščino in ukrajiniščino, Lutz Seilerja v slovenščino, Saška Ušalova, Miklavža Komelja, Mileno Fucimanovo, Krzysztofa Vargo in Veroniko Dintinjano v nemščino. Ta množica novo prevedenih besedil je pospešila in spodbudila bolj poglobljeno izmenjavo idej po vsej Evropi.

Širšo javnost smo redno obveščali v sporočilih za medije, večkrat letno smo razposlali novičnik, na spletni strani in profilu Facebook smo objavljali prispevke in razpise s področja literature in literarnega dogajanja v udeleženih deželah.

Projekt *TransStar Europa* je za konzorcij predstavljal velik izziv, saj je bil izredno kompleksen. Člani konzorcija so se morali spopadati s številnimi nalogami: zasnovati so morali delavnice in javne prireditve za do 80 udeležencev, sproti opravljati administrativne in finančne naloge, prav tako pa pripravljati publikacije in rezultate projekta predstaviti tudi javnosti. Poleg tega so morali zagotavljati nemoteno komunikacijo znotraj konzorcija, ostati v

stiku z vodji prevajalskih delavnic, udeleženci in drugimi partnerji v projektu ter pravočasno in na ustrezen način reševati morebitne spore. Konzorcij je vse te naloge opravil z odliko. Sestal se je na štirih zasedanjih konzorcija, izmed katerih je bilo eno organizirano še dodatno, saj je bilo potrebno skleniti številne dogovore. Vsa srečanja so potekala v prijateljskem in konstruktivnem vzdušju. Vsi člani konzorcija so imeli ves čas možnost, da aktivno vplivajo na potek projekta ter so lahko izražali svoje predloge in želje, ki so bile tudi upoštevane. Znotraj konzorcija so posamezni predstavniki veliko pridobili od drugih članov z različnimi kompetencami. Predstavniki visokošolskih ustanov so se podrobno izobrazili na področju managementa dogodkov in dela z javnostmi, kulturne ustanove so imele korist od razvejane mreže in znanstvenih kompetenc predstavnikov univerz. Za vse partnerje je bil projekt izrednega pomena za pridobivanje novih spoznanj o institucionalnih in kulturnih danostih v posameznih deželah, kar je prispevalo tudi h bolj kakovostnemu mednarodnemu sodelovanju. Uspelo nam je, da smo vsa tri leta konsekventno in s skupnimi močmi izpolnjevali cilje projekta ter se povezali kot ekipa.

Srečanje konzorcija v Tübingenu, marca 2013.

V teku projekta se je stkala mreža udeležencev, vodij prevajalskih skupin, članov konzorcija, predstavnikov udeleženih ustanov in umetnikov, ki bo tudi v prihodnje podpirala kulturno izmenjavo in tesnejše povezovanje med evropskimi državami – v različnih konstelacijah in v sklopu različnih projektov.

2. Partnerstva

Sodelovanje v sklopu evropskega projekta *TransStar Evropa* je obsegalo naslednje štiri skupine projektnih partnerjev:

1. Konzorcij

Kot smo že omenili pod točko Rezultati, je sodelovanje znotraj konzorcija potekalo zelo konstruktivno, angažirano in v dobrem vzdušju. Partnerji v projektu so bili izredno motivirani, da projekt kar najbolje izpeljejo, tako da so večinoma kontinuirano delali v prid doseganja zastavljenih ciljev. Kombinacija srečanj konzorcija s fizično navzočnostjo ter mesečna zasedanja po Skypu se je izkazala za dobro rešitev, ki je prispevala k uspešni izvedbi projekta. Partnerji v projektu so lahko deloma na licu mesta spoznali ustanove svojih partnerjev ter tako dobili vpogled v pogoje dela v različnih deželah. Prav pridobivanje vtisov na kraju samem predstavlja pomemben vidik evropske kulturne izmenjave. Pridobljeni vpogled je pomagal, da smo znali bolj pravilno umestiti določen način in potek dela ter da smo si pridobili celostno podobo partnerske ustanove. Kontinuirano sodelovanje na različnih področjih (zasnova, administracija, izvajanje prireditev, stiki z javnostmi in mediji) je prispevalo k utrjevanju vezi znotraj konzorcija kot povezane delovne skupine, ki je tudi morebitne težave premagala z dobro voljo vseh udeleženi. Pomembno je bilo tudi, da je Univerza v Tübingenu lahko prevzela finančni management še za Univerzo Tarasa Ševčenka iz Ukrajine, s čimer je bilo slednji sploh omogočeno, da v projektu sodeluje, čeprav znotraj te institucije ni bilo administrativnih možnosti za to.

2. Udeleženke in udeleženci

Zasnova projekta je predvidevala, da bo v njem sodelovalo 50 udeleženk in udeležencev iz Poljske, Češke, Ukrajine, Slovenije, Hrvaške, Nemčije, Avstrije in Švice ter se izobraževalo na področju literarnega prevajanja in mednarodnega kulturnega managementa, da bi postali uspešni kulturni posredniki. V teku treh let so vodje prevajalskih skupin in člani konzorcija dobro spoznali udeležence in z njimi navezali tesne stike. Udeleženci so bili večinoma v zaključni fazi svojega študija ali na začetku poklicne poti, kar je omogočalo, da so jih vodje posameznih prevajalskih delavnic in člani konzorcija podrobno spremljali in jim z različnimi dejavnostmi v sklopu projekta omogočili vpogled v različna morebitna bodoča področja dela. Številni udeleženci so v teku projekta ugotovili, kaj bi želeli početi v prihodnje, večina jih je tudi aktivno izkoristila ponujene možnosti nadaljnjega izobraževanja, nekateri pa so imeli izredno visoka pričakovanja, ki so pričala o tem, da niso pravilno razumeli konteksta celotnega projekta. Velika večina udeležencev je izkoristila tudi možnost sodelovanja pri oblikovanju vsebin spletne strani in profila Facebook. Ob koncu projekta je bila večina udeležencev zelo zadovoljna s sodelovanjem ter je izrazila željo, da bi v prihodnjih letih s sodelovanjem še nadaljevali. »Zelo sem bila vesela, da sem lahko sodelovala v projektu *TransStar*, veliko sem se naučila, upam, da sem tudi sama vsaj malo prispevala k medkulturni izmenjavi, in potrudila se bom, da bom tudi v prihodnje še prevajala literarna besedila,« je zapisala udeleženka Karmen Schödel, ki je prevajala v slovenščino. Anna Koubová, udeleženka projekta *TransStar*, ki je prevajala v češčino, je glede mreženja v sklopu projekta zapisala: »Kot prevajalka sem nagovorila tudi Michaelo Otterovo iz naše delavnice, ki pa je – kar kaže na učinkovitost in potencial projekta *TransStar* – za pomoč pri

prevodnih težavah poprosila Danielo Pusch iz češko-nemške prevajalske skupine.« Yulia Mykytjuk, prevajalka v ukrajinščino, je povzela: »Zelo sem bila vesela sodelovanja v projektu in rada bi še naprej na kakršenkoli način sodelovala s projektom *TransStar Evropa*. Pripravljena sem organizirati prireditve in seveda tudi prevajati literarna besedila.«

3. Vodje prevajalskih skupin

Vodje prevajalskih skupin v sklopu projekta so bili izbrani, da bi v kombinaciji prezenčnih prevajalskih delavnic, spletnih seminarjev in individualnega mentorstva izobrazili udeležence in udeležence projekta TransStar na področju literarnega prevajanja ter jih s pomočjo sodelovanja na prireditvah uvedli v kulturni management v sklopu srečanj mreže *TransStar*, ter jim v skupini posredovali tudi svoje izkušnje znotraj evropskega literarnega in prevajalskega sveta.

Jurko Prochasko, vodja nemško-ukrajinske skupine med predavanjem z naslovom Lebensläufer. Eine kleine Theorie unauratischer Kulturen. / Življenjepisci. Mala teorija neavratskih kultur. Foto: © gezett

Sodelovanje med vodji posameznih skupin in konzorcijem je bilo zaznamovano predvsem z administrativnimi nalogami. Večina prevajalcev je samozaposlenih, zaradi česar so odvisni od številnih naročil na trgu, kar je otežkočalo identificiranje vodij prevajalskih skupin s projektom kot celoto. Vendar pa so vodje svoje naloge na področju nadaljnega izobraževanja udeležencev pretežno dobro opravili. Večina udeleženk in udeležencev je bila z njihovim mentorstvom zadovoljna ter je z njihovo pomočjo pridobila številne nove veščine. Pri nekaterih se bo sodelovanje nadaljevalo tudi po koncu projekta. Vodje posameznih skupin tako vključujejo svoje udeležence v nove prevodne dejavnosti – napr. Sława Lisiecka s knjižnimi prevodi v sklopu svoje založbe Od do, Amalija Maček in Claudia Dathe pa v sklopu drugih projektov nadaljujeta sodelovanje z udeleženci.

4. Zunanji partnerji pri izvedbi projekta

Pri vseh izobraževanjih, predvsem na področju kulturnega managementa, je konzorcij izvedbo zaupal zunanjim partnerjem. Tako je med drugim prišlo do sodelovanja s fundacijo S. Fischer Stiftung in z njo povezano mrežo Traduki, rezultat česar so bile različne prireditve v sklopu projekta TransStar in sodelovanje pri pripravi prireditev na knjižnem sejmu v Leipzigu marca 2015. Povabilo literarnemu kritiku in izdajatelju literarne revije *Schreibheft* je preraslo v trajno sodelovanje na področju objave prevedenih besedil v omenjeni reviji. V naslednji številki revije *Schreibheft* bo tako izšel sklop o ukrajinski avantgardi, pri nastanku

katerega je kot prevajalka sodelovala udeleženka projekta *TransStar Evropa*. Posebej plodno je bilo sodelovanje z ustanovo *Literaturwerkstatt Berlin*, kjer so potekale zaključne prireditve projekta TransStar oktobra 2015 v Berlinu. Ustanova *Literaturwerkstatt* je dala na voljo svoje prostore ter podprla konzorcij tudi s stiki z mediji in javnostmi, poleg tega pa je sodelovala tudi pri zasnovi prireditev in tako prispevala svoje strokovno znanje in izkušnje pri izvajanju tovrstnih prireditev, kar je koristilo projektu kot celoti.

Projekt je poleg tega še okrepil sodelovanje udeleženih institucij s pomembnimi nemškimi fundacijami, predvsem Kulturstiftung des Bundes in Robert Bosch Stiftung, ki sta finančno podprli Prevajalsko kocko in s tem v veliki meri prispevali k zagotavljanju ustreznih sredstev za izvedbo celotnega projekta.

1. Načrti za prihodnost

Rezultati projekta ter vzpostavljena mreža med ustanovami in posamezniki bodo podlaga za številna sodelovanja v prihodnjih letih.

Konzorcij

Ker so člani konzorcija zelo dobro sodelovali med seboj, v prihodnjih letih načrtujejo nove skupne dejavnosti. Načrtujejo skupno vlogo projekta s področja „Kulturnih posrednikov“ v sklopu evropskega programa Obzorje 2020.

V sklopu simpozija *Raznoliki koncepti – koncepti raznolikosti: medkulturnost(i) po vsem svetu* med 6. in 9. oktobrom 2016 v Pragi bodo partnerji z Univerze v Pragi predstavili projekt TransStar Evropa in njegove rezultate. Poleg tega bodo obravnavali politične razsežnosti književnega prevajanja in njegov pomen za Evropo, na podlagi česar bodo prav tako vložili vlogo za nov projekt, pri kateri bodo sodelovali tudi drugi partnerji iz projekta *TransStar Evropa*.

Načrtujemo tudi bilateralne dejavnosti med posameznimi partnerji, na primer gostovanje profesorjev ali vabila znanstvenikom, ki lahko dlje časa prebijejo na instituciji v tujini. Tako bo literarni teoretik in udeleženec projekta TransStar Janko Trupej (Ljubljana) v tekočem letu raziskoval na Univerzi v Tübingenu.

Mreža

Udeleženci projekta *TransStar Evropa*, vodje prevajalskih delavnic ter člani konzorcija so vzpostavili tesno mrežo, ki že omogoča številne dejavnosti, izmed katerih so bile nekatere že izvedene:

Udeleženka projekta in prevajalka v češki jezik Anna Koubová je takole opisala svojo dejavnost mreženja: »S kolegom sva v zadnjih mesecih dala pobudo, da bi eno od številnih revij *Play* (češki mesečnik za literaturo) posvetili liriki nemškega govornega prostora. Številko sva tudi zasnovala in je pred kratkim izšla. Prevedla sva pesmi 14 pesnikov, ki doslej še niso bili prevedeni v češčino oz. od katerih je bilo prevedenega zelo malo (predvsem gre za nemške, pa tudi avstrijske in švicarske avtorje).« Odvili sta se tudi dve prireditvi, ki so jih zasnovali udeleženci projekta TransStar, in sicer branje v sklopu kulturnega vlaka Regensburg-Plzen dne 26. septembra 2015 in prireditve z naslovom *Chicklit Young feminist writers: Übersetzen – unsichtbar und unpolitisch? / Prevajanje – nevidno in nepolitično* 10. januarja 2016 v Leipzigu.

Poleg tega je načrtovano branje z naslovom *Mauersegler fliegen in der Nacht. Tschechische urbane Poesie auf Deutsch / Lastovice letijo v noč. Češka urbana poezija v nemškem prevodu* dne 16. Marca 2016 v sklopu knjižnega sejma v Leipzigu. Branje je zasnovala češko-nemška skupina projekta. Potekale bodo tudi individualne dejavnosti na področju medkulturnega posredovanja. Hvaška prevajalka Ines Hudobec načrtuje oblikovanje posebnega ogleda mesta Zagreb v nemškem jeziku, Marlena Breuer bo iz poljskega v nemški jezik prevedla roman *Bestiarium* avtorja Tomasza Różyckiego, ki bo izšel pri založbi edition.fototapeta, Nina Hawrylow bo iz ukrajiniščine v nemščino prevajala besedila za Goethe-Institut, Magdalena Stefańska pa bo nadaljevala z delom na področju medkulturnega posredovanja v sodelovanju z ustanovo Bundeszentrale für politische Bildung.

Še naprej bosta ostali aktivni spletna stran projekta in pa stran na portalu Facebook, kjer bodo še naprej sproti objavljene informacije o razpisih in literarnih dogodkih v Nemčiji, Avstriji, na Poljskem, v Švici, v Sloveniji, Ukrajini, na Češkem in Hrvaškem, s čimer bomo nadaljevali s povezovanjem manjših jezikov, literarnih prevajalcev in kulturnih posrednikov.

Institucije

Na spletni strani projekta www.transstar-europa.com je tudi rubrika *TransStar zate*, v kateri je mogoče najti zanimive informacije in gradiva, na primer informacije o izdanih knjižnih publikacijah, pilotnih tečajih in gradivo za delo na prevajalskih delavnicah. To gradivo si lahko na spletni strani ogledate in naložite na svoj računalnik.

Iz številnih vrst sodelovanja v teku projekta se bodo tako tudi v prihodnje razvile številne možnosti sodelovanja.

Publikacije

V sklopu tega projekta EU smo izdali sedem knjižnih publikacij, na voljo pa so tudi številne objave v revijah in na spletnih straneh, ki bodo dostopne tudi po izteku projekta. Publikacije predstavljajo izhodišče za teoretsko in praktično prizadevanje za integracijo t.i. manjših jezikov in literatur v vseevropski kulturni prostor. Predvsem antologije prevedenih besedil nudijo založbam in institucijam, ki se ukvarjajo z literarnim posredovanjem, možnost, da odkrijejo nepoznane avtorje in se seznanijo tudi z njihovim celotnim opusom.

Umetniško sodelovanje

Na javnih prireditvah projekta *TransStar Evropa* je nastopilo več kot 60 umetnic in umetnikov, moderatorjev in strokovnjakov. Predstavljajo umetniško mrežo projekta, ki je podlaga za nadaljnje oblike sodelovanja v prihodnje. Udeleženci mreže TransStar bodo tako lahko še naprej spremljali dejavnosti umetnikov in jih povabili k sodelovanju v novih projektih.

3. Prispevek k politikam EU

Projekt *TransStar Evropa* je prispeval k naslednjim splošnim in specifičnim ciljem programa Vseživljenjsko učenje:

a) Vzpostavljanje vseevropskega prostora za vseživljenjsko učenje

V okviru projekta so potekale delavnice, seminarji in prireditve v 15 evropskih mestih, prevodi in članki pa so bili objavljeni v šestih jezikih. Tako je projekt prispeval k decentralizirani in poglobljeni uporabi malih jezikov v različnih delih Evrope. Projekt je nadalje predstavil nove znanstvene izsledke na področju malih jezikov. Prireditve in razprave so tako prispevale k znatno boljšemu prepoznavanju manjših jezikov.

b) Prispevek k izboljšanju kakovosti in privlačnosti priložnosti za vseživljenjsko učenje, ki so na voljo v državah članicah

Projekt *TransStar Evropa* je ponudil različne oblike učenja in predstavitev: delavnice, razstave, publikacije, branja, razprave, interaktivne igre, vse to pa je bilo predstavljeno v različnih mestih, prav tako pa tudi virtualno. Raznolikost oblik je pritegnila različne gledalce, poslušalce in udeležence v 8 evropskih državah.

c) Okrepitev medkulturnega dialoga

Udeleženci projekta *TransStar Evropa* so tesno sodelovali skoraj tri leta. V tem času so sodelovali na različnih delavnicah ter drugih projektih dogodkih, performansih in prireditvah. Neprekinjen proces učenja in predstavljanje rezultatov projekta sta prispevala k znatnemu izboljšanju kulturnega dialoga med udeleženci. Kulturno raznovrstne prireditve so bile priložnost za občinstvo, da se sooči z različnimi vidiki evropske zgodovine in kulture.

d) Pomoč pri spodbujanju ustvarjalnosti, zaposljivosti in razvoja podjetniškega duha

Udeleženci projekta *TransStar Evropa* niso le pridobivali novih znanj, temveč smo jih spodbudili tudi k temu, da sodelujejo pri oblikovanju dogodkov, performansov in prireditev. Tako so dobili vpogled v svet kulturne izmenjave v današnji Evropi. Na delavnicah, posvečenih mednarodnemu kulturnemu managementu, smo jih pripravili na praktično vodenje projektov, kar bodo lahko uporabili pri svojem vsakodnevnem delu na področju kulturne izmenjave.

e) Spodbujanje sodelovanja med okolji izobraževanja, usposabljanja in dela

Projekt je bil od samega začetka zasnovan kot sodelovanje med univerzami in kulturnimi ustanovami. Eden od glavnih ciljev projekta je bil, da se partnerji v projektu vsakodnevno učijo iz izkušenj in raznolikega znanja drugih partnerjev v projektu ter imajo od tega koristi. Takšna oblika izmenjave znanj in izkušenj je privedla do znatnega povečanja kompetenc vseh partnerjev. Poleg tega so udeleženci in udeleženke projekta *TransStar Evropa* pridobili nova znanja s kombinacijo praktičnih dejavnosti in praktične uporabe naučenega pri zasnovi, organizaciji in izvedbi javnih kulturnih prireditev.